

Tolışi Sədo

De Xıdo nomi!

Kəş-por okə, bipər-bipər çəmə Simurq,
Əhrimani im zılmoto ujon beşil!
Kəş-por okə, bipər-bipər, bə həxi boğ,
Bə Hüzmüzdü Həşi rüşnə rüjon beşil!

RESPUBLİKƏ TOLİŞİ MƏDƏNİYYƏTƏ MƏRKƏZİ OROAN

№ 6 (114) 16 yanvar 2011-minnə sor Qəzet 1992-minnə sorikü nəşr bedə GİYMƏTİŞ 40 kop.

Yolə redaktoriko dı-se sıxan

"Tolışi Sədo" - "haftəliğ (haftəyonə) qəzet" bıbo ya ne?

Şək ni ki ha ğeyrətməndə tolış bı sovoli cəvobədə bəvəte ki, - "bəş boçian nıbo oxo, məğm lap ha ruj dərc bə kali co zıvoninə mətbuatonko ocizimon?!".

Əmənən bı fikədəmon... Düzi, "Tolışi Sədo" qəzeti redaksiyədə ənnə materialon qırda bən ki, lap ha rujən im qəzeti nəşr karde bəbe, əmma... Əmma, im "əmma" bə maliyyə

problemi anqıl beən sırr ni. İmən boşməno həni oşkoye ki, bə çəmə qəzeti nə həkumət qıləy dəstək bədo, nəən çəmə kali ərbobə tolışon bimi hınə bəkan... Xıdo nıkə, şayəd, kənokəon (co məmləkətonko) 1 kopiğ pül boy, həni ə kali milli təxribatə hazırlıqə komtonədə də tominə istintaqə kon okarde bəznen ki, bəs, "imən çı filon olkə casusin"...

Co tərəfo, əğm konkret kionsə (məsələn, lap isətnəki iqtidori həkumət ya ɣıləy ərbob) çəmə maliyyə problemon bəstə qiy peğəti, əmənən rə-di məcbur bəməndemon ki de çəvon "zəkəzinə həvo" raxs bəkəmon...

Ha, mənə iqləm, ən həlölə, bə Xıdoən ən xoşə omə ro - deştə kollektivə zəhməti zü im qəzeti bekarde... Əvə, əğm ha ğeyrətməndə tolış bə Xıdo roədə nəzədə qəte işte nəziri i poə bə "Tolışi Sədo" beşə sərf bıkə, bəvədə əvi lap bə "harujnə qəzet"i peqordinə bəznenon, inşalla! Həmməən ico bə qəzeti sohib bəbəşemon. İco şoy-vo-yəti, ico dardi-dıl bəkəmon...

Çı zolımə işğalçion həxsız siyasəti nəticədə bə Azərbaycan-İroni maftilon dirozı dı poə paybaxş bə xəlği milli mədənyəti, tarixi, zıvonı, adət-ənənən iən çəmə cənnəti-məkani problemon ico omutəmon, ico noğə və təbliğ bəkəmon. Bə Urisyət, Avropa, Amerikə və i.a. ğəribə məmləkəton hicrət kardə tolışon dard-səronən ico mizakirə bəkəmon... Həni fik əkənimon ki çəmə nıvıştəyon bə kiysə, bə kom davləti rejimi sohibonsə xoş bome ya ne, "Tolışi Sədo" deştə OZODƏTİ iən XOŞBƏXTƏTİ bə ve-veylə mətbuatonən nımonə bəbe, inşalla! Rəhməttiğ M.Ə.Rəsulzadə vıtəynə, "ə millət, ə məmləkət ozode ki, əçey mətbuatışən ozod və xoşbəxtel!".

Əlbəttə, şək ni ki çı "Tolışi Sədo" mütəmədi nəşriko və əçey bəpəçədə qeyd bə məzmuninə cürəbəcürə marağinə nıvıştəyonko peş, ijon kali pıxə-bədxohə komiton ya insonon bəçəmə unvonı saqləm şər-beh-tonon bağanden, əməni ijon nıməroədə oğate cəhd bəkan, əmma, əmə deşmə zü ico HƏXƏ royko ğət bə dumo onibəqardemon inşalla! Xıdo roədə bardəbə ha koədən ƏV iştən bəmə peşt bəbe, inşalla!

Ğəzeti mıxtəlif ləhcəin (dialektin) be həxədən ve norohət be lozim ni, hələm ki sıvoy (ğərəz) texniki islahon, bə ənvıştən nıvıştəyon dast əjənimon. Peştəpuremon ki i ruğ işte umumi ədəbi zıvonı ofəyə kardeko peş, in problemən avtomatik formədə miynəkə bəbəşə. Bımiyo xəyli vaxt, səbr, deyəndi bə kompromis şe və i.a. nyuansən tələb bədən... Şəxsən az, bənə redaktori, boşte nıvıştəyone əsos ləhcə işte moədi - Ostorə rəyonı Tanqəru ləhcə ne, Lankoni dialekti əsas peğətdəm. Vaxtinə rəhməttiğ Zülfüqar Əhmədizadəən işte nıvıştəyoneədə Pensə (Tanqəru hamsuə) di ne, Lankoni ləhcə əsas peğətoşbe. Kakalos diko bə rəhməttiğ Əhəd Muxtarən joqə..Əlbəttə, sıxan ni ki, əvon işte nıvıştəyonədə Ostorəədə okə doəbə kali sıxanənən (məsələn, hırdən(əğil), tıle(vite), üyə(moğnə), bi(bib), külək(voş) və i.a.) və "ü" hərfiən paralel formədə istifodə kardəşone...

Əvə ki, ey çəmə əzizə həndəkəson, oyoən hiç norohət be lozim ni, qəzet - çəmə həmməyon şinə-şəkə ləhcən həm noğə və həmə mütəmədi şiklədə analiz bəka. İnşalla, i ruğ işte umumi ədəbi zıvonı formədə ico qəbul bəkəmon! Bə Xıdo dıvo bəkəmon ki, im nezonədə "Tolışi Ənvıştən İəti" təşkilati ofəyə bəkəmon və bıdə im təşkilati iminə vəzifəon im problemi muzakirə karde bıbo!

Xıdo bı mıbarəkə roədə bəşmə həmməyon komək bıbo!

Hilal Məmmədov

1990-CI İL 20 YANVAR FACİƏSİNİN LƏNKƏRAN DAVAMI

20 yanvar faciəsinin 21-ci ildönümü gəlir. Bu faciə haqqında çox deyilib, çox yazılıb, amma nədənsə 20 yanvar ərafəsində bölgələrdə yaşanan hadisələr barədə ya heç danışılmır, ya da öləri məlumat verilir. Amma tarixi hadisələri tam işıqlandırmayanda tarix yarımçıq görsənir. Bunu nəzərə alıb 20 yanvardan əvvəl və sonra Lənkəranda baş verən hadisələr barədə yazmaq, həmin hadisələri işıqlandırmaq istədik və bloqçu Pərviz Əzimovun bloqunda çox maraqlı bir müsahibəyə rast gəldik. Həmin müsahibə LXC-nin o vaxtkı liderlərindən biri, 1992-1993-cü illərdə Lənkəran icra hakimiyyətinə başçılıq etmiş, kimya elmləri namizədi Hüseynqulu Məmmədovdan götürüldü. Mövzunun aktuallığını nəzərə alaraq müsahibəni nəzərinizə çatdırırıq.

Lənkəran şəhər Şəhidlər xiyabanı

- 1989-cu ilin dekabr ayında Ermənistan SSR Ali Soveti Qarabağı özünə birləşdirməklə bağlı qərar qəbul etmişdi. Bu qərar Azərbaycan xalqı, o cümlədən, Lənkəranlılar tərəfindən etirazla qarşılandı. ancaq Vəzirov hakimiyyəti vəziyyətdən çıxış yolunu Dağlıq Qarabağa iqtisadi yardımlar göstərməkdə görürdü.

Buna mane olmaq üçün etiraz aksiyaları keçirtməyi qərara aldıq. Sübut etmək istəyirdik ki, həqiqətən Dağlıq Qarabağ Ermənistanın yox, Azərbaycanın tərkib hissəsidir. Beləliklə, biz lənkəranlılar etiraz əlaməti olaraq 1990-cı ilin yanvar ayının 11-dən etibarən bir sıra tələblər irəli sürməklə Lənkəranda siyasi hakimiyyətin fəaliyyətini dondurduq. Rayondakı aparıcı hökumət idarələrinin fəaliyyət göstərməsinə imkan vermədik. Bu məqsədlə Lənkəran rayon rəhbərliyi ilə görüşdük və onlar da bizə dəstək verdilər. Bizim tələblər əsasən iş yerlərində, fabriklərdə, zavodlarda tətillər həyata keçirməklə irəli sürülürdü. Yəni zavod və fabriklərin işçiləri etiraz əlaməti olaraq tətilə çıxırdılar, işə getmirdilər. Bu da o zaman üçün çox ciddi bir iş idi. Ən əsası ondan ibarət idi ki, bu işdə rayon partiya komitəsi, təhlükəsizlik orqanları da xalqa dəstək olurdu və beləliklə Lənkəranda rəsmi hökumət strukturları rəsmi olaraq öz fəaliyyətlərini dondurmağa məcbur oldular.

Yanvarın 11-də başlayan aksiyalar yanvarın 25-nə qədər davam etdi. Bu müddət ərzində ölkəmizdə böyük bir faciə yaşandı. Bildiyiniz kimi yanvar ayının 19-dan 20-nə keçən gecə sovet qoşunları Bakıda kütləvi qırğın törətdilər. Bu hadisələr zamanı 131 nəfər dünyasını dəyişdi, 250 nəfərə yaxın insan yaralandı.

Sovet qoşunları 20 yanvar hadisəsindən sonra ölkənin bir sıra rayonlarında da qırğınlar həyata keçirdilər. Ancaq bu hadisələr Lənkəranda baş vermədi. Bunun qarşısını necə ala bildiniz?

- Bir sıra rayonlarda rus qoşunları qırğınlar törətdi. Xüsusilə Neftçalada faciəli hadisələr baş verdi. Bizim də belə bir qorxumuz var idi, çünki, Lənkəran yeganə rayon idi ki, bu siyasi hakimiyyətə rəsmən etiraz etmişdi. Bu səbəbdən biz çıxış yolu tapmalı idik və belə qərara gəldik ki, həmin dövrdə SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin Lənkəranda olan nümayəndəliyi ilə görüş keçirək. Lənkəran tərəfdən görüşdə rayon xalq cəbhəsinin idarə heyətinin üzvləri, mən Hüseynqulu Məmmədov, Arif İsmayilov və Lənkəran şəhər XDS İK sədri və onun müavini, SSRİ tərəfindən isə DTK-nın nümayəndələri və Lənkəran Sərhəd Dəstəsinin komandiri, polkovnik Totski iştirak edirdi. Bu görüşdə məqsəd bundan ibarət idi ki, qarşılıqlı bir protokol imzalayaq. Bu protokolun əsas şərti bu idi ki, LXC-nin nümayəndələri onlarda olan silahları təhvil verir və bunun qarşılığında sovet ordusu şəhərə daxil olmur.

Bu görüş 1990-cı ilin yanvar ayının 25-də, gecə saat 12 radələrində başladı və gecə saat 3-ə qədər davam etdi. Nəhayət, razılaşma protokolu imzalandı. Səhəri gün, yanvarın 26-da günorta saat 3-ə qədər bütün silahlar toplandı. Amma...

Təəssüf ki, ayın 26-sı LXC-nin üzvlərindən olan Əlikram Hüseynqulu razılaşmanı pozaraq silahlı dəstə ilə Haftoni meşəsinə çəkildi. Biz saat 2-yə qədər onunla danışıqlar apardıq ki, silahları təhvil versin, ancaq bu danışıqlar heç bir nəticə vermədi. Beləliklə, yanvar ayının 26-sı gündüz saat 2-də Haftoni meşəsində SSRİ qoşunu ilə Əlikram Hüseynqulu dəstəsi arasında silahlı toqquşma başladı və atışma nəticəsində LXC-nin üç üzvü həlak oldu, daha iki nəfər isə sürükləri motosikletdə alovlu silahlar vasitəsi ilə öldürüldü. Əks tərəfdən isə 1 nəfər komandır həlak oldu.

Bu olayda əslində günahkarın kimliyini demək tam düzgün deyil. Əlikram Hüseynqulu ona görə meşəyə çəkilməmişdi ki, o, Moskvanın verdiyi sözü tutacağına inanmırdı. Meşəyə də ona görə üz tutmuşdu ki, əgər hücum olarsa, döyüş şəhərin daxilində olmasın. Yəni o, şəhərə olacaq hücumun istiqamətini dəyişmək istəyirdi.

Təəssüf ki, xoşagəlməz hadisələr bununla bitmədi. Əslində isə biz hər şeyin bitdiyini zənn etmişdik. Ancaq, aksiyalardan sonra LXC-nin 37 üzvü həbs olunaraq helikopter vasitəsi ilə Bakıya, oradan da Rusiyanın Ulyanovsk həbsxanasına aparıldı. Həmin 37 nəfərə ağır işğəncələr verilib. Qolları arxadan bağlanaraq ipin bir ucu boğazlarına keçirilərək adi yük kimi həmin helikoptərə yükləyiblər. Onlardan Təriyel adlı cəbhəçi helikopterdə boğularaq öldü, digər 36 nəfər isə təqribən bir aydan sonra Lənkərana qayıtdı.

90-cı ilin yanvar hadisələri mənim fikrimcə Lənkəranın qızıl səhifələridir. Bunun da iki əsas səbəbi var: əvvəla ona görə ki, Lənkəran demək olar böyük bir qırğından xilas oldu. İkincisi isə, Lənkəran camaatı böyük birlik, əzm nümayiş etdirdi.

Redaksiyadan: Bu müsahibəni həmin ərafədə LXC-nin liderlərindən olan Əli Nasirli müzakirə etdik. O, sadalanan bütün təsdiqləməklə yanaşı aşağıdakıları bildirdi:

26 yanvarda, günorta radələrində mən və aqsəqqal Həsənqulu müəllim sərhəd qoşunlarının qərar-gahında Moskvadan gələn general-la görüşdük və mən ondan Hafthoni meşəsindəki LXC silahlıları ilə danışıq aparmağa vaxt istədim. O, nəinki bizə vaxt vermədi, hətta mənə və Əlimuxtarı, Əlimuxtar LXC-nin İH-nin üzvü idi və əhalidən silahların yığılıb dövlət orqanlarına təhvil verilməsini təşkil edirdi, həbs etdirib, helikopterlə Bakıya, DTK-nın təcridxanasına göndərdi.

Çox güman ki, DTK yetkililərinin danışıq aparmaq fikirləri yox idi və onlar Lənkəranda qırğın törətmək niyyətində idilər. Hüseynqulu müəllimin o fikri ilə tam razıyam ki, Hüseynqulu silahlıları Hafthoni meşəsinə aparması Lənkəranı böyük qırğından qurtardı.

AVROPƏKÜ ÇİYƏ AZƏRBAYCAN

Ataxan Vəli zəə Əbilov 1965-nə sorədə Masallı rəyonı Miyanku diədə məəko bə. 1991-minnə sorədə Boku Davlat Universiteti (BDU) Hüquq fakultə de sıa diplomı orıxneko peş, bə həminə Universiteti aspiranturə daxil bə və 1996-minnə sorədə əvrəş de "beynəlxalq hüquq" ixtisasına səs kardəşe. A.Əbilov BDU-də beynəlxalq hüquq fənniko dərşis doə. 2001-2004-ədə Boku şəhərdə fəaliyyət nişon doə "Avropa Məhkəməsinə Müraciətmə Mərkəzi" direktor və Beynəlxalq Hüquq jurnalı redaktor bə. 100-ko ve elmi məqalon və 10 monoqrafiyə müəllif. Hal-hazırədə Niderlandiyə Krallığıədə jiyd. A.Əbilov Respublikə Toliş Mədəniyyət mərkəzi sədri müavin və www.talish.org beynəlmilalə saytı rəhbəre.

(De Ataxan Əbilovi müsahibə)

- Ataxan müəllim, bə "Tolişi Sədo" xəş oməyon. Zəhmətə, ıstə bə Rusiyə, çəyoən Avropə muhacirət karde səbəbon barədə bəmə ətrofin məlumat biddənən...

- Başmə təşəkkür kardəm, və səg bəbən. Az və şəm ki, çəmə milləti Azərbaycanədə bə sədo - "Tolişi Sədo" di-dien bəbu dıstə beşe əməni şo kardədə. Az Azərbaycaniku 2007-minnə sori beşəm. Çimi Azərbaycanı muhacirət karde iyon çimi səbəbon barədə kifayət qədər nıvıstə bə. İmoni i kərən bə "Tolişi Sədo" handə kəson nəzə rosne bəznem. Çimi Vətəni tərəkərdə bünövrədə siyasi səbəbon mandən. Əvvələ, az 2005-minnə sori Tolişi zonəku bə Azərbaycanı parlamenti deputatəti namizəd bəm, əhali aktivə hissə sədom qırdə ka. Diminəyon, az Azərbaycan bə Avropa Şurə uzv be bəpeşt Boku şəhərdə bə Avropa İnsoni Həxon Məhkəmə muraciət kardə kəson yardım nişonəm doə, bə istiqmətədə fəaliyyət nuşi doə Mərkəzi rəhbərətəm ka. Çimi fəaliyyət bə Azərbaycanı isətnə iqtidari xoş nome qorə bəmonən həmcinin suni "preqradon" duzjon ka.

Məlume ki, 2007-minnə sori fevralə manqədə "Tolişi Sədo" qəzeti redaktor professor Novruzəli müəllim de qondərmə ittihamışon qəte. Çi koy bəpeşt Toliş xəlgi dimədə bə, bəstə toliş votə ziyalion həmmə təqib kay tojədən bino be. De hadisə ələğədə miniyən bə MBN (Milli Bəthəlukətəti Nazirəti) mutəmədi vanqşon ka. Bəmi bə prosesədə və şeyon aydin bin. Az vətəni ki, bə idarədə niştə odəmon əsos məqsəd, çəvon fikir-zikir Tolişi çə Azərbaycanı dərşən təkə bə gələm doy, Tolişi bərdə fik kardə odəmon İron devləti agent bekardeye. Hesob bikan ki, in idarə, vəy niştə odəmon bə har qılə bəstə toliş votə insoni İroni agent bekarde barədə şəv-bəruj fik kardən, bə çimi qorən bə çəvon ağıl omə har qılə metodiku istifodə kardən. Bə qorə ki, bəvon joğə əmr doə bə. Tale joğə gışmətiy ka ki, detobə isə çimi ro hələ ki, çə İronə eqiniyə ni. İstə umrədə cəmi de iqlə ironiyə alimi, əvən təsadufən 10 sor çimi bə nav Boku çayxonon qıləyədə iskani çayım peşomə. İstə butun tədqiqatonədə dunyəvi devlət, insoni həxon, demokratik tələbon mudafiəm kardə, Azərbaycanədə joğə qıləy cəmiyyəti bino be istiqamətədə fəaliyyətə-

tım nişonəm doə. Əgər petono qəp jo odəmon həx-nohəx jogo qıləy odəmi İroni "agent" bekay barədə əmrşon səşonəsə, bə co kəson yəgin fatihə əhandinin. Miku bə məlumatı qorə in əmr Azərbaycanı hukmatı lap penə eşaloniku doə bə, in proses isətnə dəvom kardədə.

Peşennə hadison nuşo doşone ki, 2007-minnə sorədə müəyyən qrup Tolişi İroni agent bekay isətnə iqtidari strateji məqsədi daxil bə. Hesob kardədam ki, bə barədə bə dırozə təhlili ehtiyoc heste. Əmmo, oyo iqlə şe kirtən vote bəznem. Məlume ki, ıstə anti-demokratiyəti edoy qorə iqtidar bə dınyo demokratikə hissə İroni səbəb təkə nuşə doydə. Güya İron Azərbaycanı dı dıqlə məsələ: 1) islam; 2) toliş faktori təhdid kardə. Çimi mənə ave ki, Azərbaycanədə demokratiyə bibu İron bome banışte Bokuədə. Bəle, iqtidor bəstə anti-demokratiyəti demi həx vardeş pidə. De mövqe hələ ki, iqtidar bəstə piə nail bə. İ tərəfə Tolişi jəy qorə bayo jogo beşədə ki, kavuə işig voşniə bə, diminə tərəfəon, çı cur pidəşe bayo sərf kardə "demokratiyə" hələ ki, Azərbaycanədə qordinedə.

- Ataxan müəllim, Avropəko Azərbaycan, ha mənada çəkənə çiydə?

- Avropədə Azərbaycanı avtoritar qıləy devlət təkə xarakterizə kardən. Oyo Azərbaycanı barədə informasiyə bə kəs zinedə ki, Azərbaycanədə neft beşədə, vəy neftiku omə pul veye. Əmmo Azərbaycan de feodal gəyde-ğanunon idarə bedə, çəvrə çinovnikon əsosən mafioz, rışvəxor, korrupsioner-"biznesmenin". Oyo çək zinedən ki, vəy xəlğ - əhəli devlət orğanon vijnıye imkaniku mərhumin. Vəy har şe de puli hırye bedə. Vəy jurnalston qətedən. Siyasi hakimiyyətiy nrozi bə kəson de cürə-bəcürə bəhonon təqib bedən. Kirt bivotom ki, Azərbaycan çiyə hiç çək çidə ni...

- Şimə zınəynə, i ruj bə Azərbaycan demokratiyə abi-həvo ome bəzne, ya ne?

- Demokratiyə abi-həvo labude. Əncəx müəyyən vaxt çərçivədə in prosesi vəy səy bəbe. Avropədə çək zinedən ki, demokratiyə ro birne qorə Azərbaycanı hukumət həddən ziyadə ve pul xarc kardədə. In məbləğ ənnə dijdə ki, de məbləği Azərbaycanədə ve sosial problemon həl kay bəbe. XXI əsrdə jiydəmon. Azərbaycan dınyoku co jıye əzinnı. İstə zəmonədə dınyo konsə poə səpe daimi eparçəne imkan mandə ni. Rə-di demokratiyə bə Azərbaycan mutləq bome...

- Yəgen xəbəyon heste ki çəmə məmləkətdə çanq mənə maktəbonədə bə hicabi gədəgə məsələ mızakirə bedə... Avropədə im məsələ kom vıradəy?

- Avropə ozod qıləy məmləkəte. Oyo din devlətiy cəy. Ki bə kon dini pidəşe bəyon gəlləğ kay bəzne. Bı sahədə mım-kun ni ki, bə konsə qıləy məhdudiyyəti rast boş. Azərbaycanədə de hicabi ələqədə bə proseson diğğət kardəm. Hicabi ələyh əsos arqument təkə "məktəbli formə" nuşi doydən. Vote bəznem ki, Avropədə "məktəbli formə" təkə məsələ ni. Şəgirdon formə vijnıyədə ozodin, həmon hicabi məsələdə. Oyo nəinki hicabi barədə, həttə təməmon qədə-qədə dini cəryanon geyimi barədə hiç qılə məhdudiyyəti ni.

- Ataxan müəllim, zəhmətə Niderlandi-

yə məmləkəti reallığın barədə bəmə məlumat biddənən, əyo çı inson həxon, ictimai-siyasi vəziyyət, məmuron fəaliyyət de çəmə olkənə muğayisədə kom formədəy?

- Biləm, şimə noə sual ənədə əhatəliyə ki, bə barədə 5-6 qılə kitob nıvıstə bəbe. Təsəvvur bıkə ki, az di Niderlandi Baş naziri iqlə məğəzənədə nün səydam. Əvən bənə mı kassədə bə nübə mandə, duze oyo kassondə dijdə nübə bedə ni, lozim beədə bə ko şeədə vələsəpediku istifodə kardə, ıstə har hərəkəti barədə bə cəmati izohot doydə. Əlbəttə rə-rə odəmi diliku iqlə fikir dəvardə ki, boçi çəmə Vətəndə jıqo nıbu. Bəle, in məmləkəton muğayisə nıbə dərəcədə yəndiku fərgə doydən. Hesob kardəm ki, bə barədə bə Azərbaycanı cəmati əhatəli məlumat doy lozime. Bəgəm məsələ di insoni həxon, məmuri fəaliyyəti, ictimai-siyasi vəziyyəti sə bedə? Çıvrə sosial-təminat sistemi, təhsil sistemi, səhiyyə təşkil, nəqliyyat, infrastrukturə, kommunikasiya bə xususi diğğəti la-yiğın. İn sistemon tabliğ kay lozime. Təəssuf kardəm ki, Azərbaycanədə bə barədə informasiyə kəme, yəən ki, təməmon ni, məlumatı sızətiyə.

Niderlandədə devlət sosial devləti, in devlət çı Niderland xəlgi, oyo jıə əhəli devləti, Azərbaycanədəki devlət isə bə i qrupi xidmət kardədə. Azərbaycan ıstə əhəli hayədə nımandə devləte. Niderlandi ərazi Azərbaycanı 2 kərə qədəliyə, əhəliş isəbu bəsə Azərbaycanı 2 kərə veye. Oyo devlətli kosibiku fərqi hissə kay əzınış. Ən qılə kosibə ailən bo jimon kay kəş heste. Bı cəmiyyətdə bə piəcini rast ome muşkul məsələy. Kuçədə bəti pul qırdə kəs rast bə, bızın ki, ə pul bə kosibə devləton qırdə bedə. Niderlandi hukumət ıstə əhəli dı koy təmin kay marəgəday. Bə çıvrə hukməti fəaliyyəti cəmiyyətdə bə bekoə odəmon miğdari qorə gıymət doydən. Hukmət bə ko nıkarədə odəmon myonnə səviyyədə jimon kay qorə sosial vəsait doydə. Bə qorə hukmət tojə ko vıron ofəyə kardəyədə marəğinə...

- İstə xiyzoni, həmrə, əqlon həxədə di-se sıxan, çıç kardən, de çıçı məsgul bedən, bə vətəniyə xivət kardən, ya ne?

- De Azərbaycanı muğayisədə çıvrə çə-nədə musbət cəhətşən bibu, muhacirət kay təbliğ kay fikriy diarom. Əlbəttə har jırə formədə muhacirəti ıstə problemonış heste. Bı problemon sinə vəy, əvəni çəkə bəvoten "petove" qorə irodə lozime. In proses ıstə umrədə müəyyən mərtəbə nail bə odəmon itkən çətin dəvardədə. Azən, çımı həmrəon universiteti huquq fakultə dı sə diplomı orıxniyəmone, Azərbaycanı cəmiyyətdə bə müəyyən mərtəbə nail bəbimon. Azərbaycanədə huquq sahədə detobə 10 qılə kitobi mual-lifim. İstə umri ən aktiv mərhələdə ıstə

həyatı təməmon dəyiş kay, har şey tojədən çı bınəku bino kay, təbii ki, müəyyən çətinətion bə məydon noydə. Bəməro ən dijdə problem oyo ıstəni qıləy fərd təkə realizavat kaye. Duze, bəbe vote ki, kifayət qədər integrasiya bəmon. Universitet səviyyədə zıvon kursı dəvardəmon, bə barədə diplommon sə. Azərbaycanədə sə diplommon oyo jıne səviyyədən bibu zınəşone. Hələ ki, integrasiya prosesi dəvom kardədə.

Əqlon barədə vote bəznem ki, har şey normale. İvrə rəsmən bə əqlonro dınyoədə ən çəkə cəmiyyət hesab bedə.

- İronədə "Tələş" jurnalı dabaste, iyon çay redaktor Şəhram Əzmodə həbsi barədə çıç vote pidən? Bənə giley huquqsunasi, şimə zınəynə, Nəvruzəli müəllimi həbs, iyon muəmmali marde, iən im İronədə bə hadisə miyonədə qıləy ələqə be bəzne?

- Əvvələ, vıradə asılı nıbəy, jurnalıstı, əcəy nıvıstə sıxanı qorə qəte bevcə diə kardəm. Çımı zınəyku, Şəhram bəsə konkret qıləy məqolə qorə qəteşone. Bə Novruzəli müəllimi ələyh bə ittiham isəbu siyasi ittiham be, oyo həmon ənənəvi metodiku istifodə kardışone, yəni siyasi səbəbiku xoş nomə insoni de gəndərmə ittihami məhf kay. Bə yod dənən, Stalini devrədən çənədə cəməət, guya bə xarici devləton ko kay qorə surqunşon kay. Novruzəli müəllimi sini, bəy dəobə cəzoən oyo ələvə bıkmon təmom co mənəzərə bə məydon bome.

İronədə tolişə jurnalıstı qəte həmon bə dınyo qıləy siqnale. Hesob kardəm ki, Azərbaycanı iqtidari qıləy arqument: "İron bə Tolişi dastok doydə" - bə fiasko bəse. Əlbəttə, bı istiqamətədə cəməkuən ve şey bə şikrəy. Bəpe dınyo ictimaiyyəti vaxti-vaxtədə bi barədə informasiyə biddəmon.

-Bə Vətəni Tolişon çıç rosne pidəyon?

-De çəmə oxonnə peyğəmbər Muhəmməd Sələvətuulla vəsitə Xidəvəndi Aləm Bəstə bəndon rosnedə ki, avonış bə milləton, bə xəlqon poə-poə kəşe ki, yəndi bıznon. Bə insonon, bəcəvon zıvonı, məxsusi mədəniyyəti, iyon tarixi qorə xəlğ, millət votedən. Diplomatiyədə yəndi zıne bə iyəndi hurmət kayku dəvardədə. Votem pidə ki, har qılə Toliş ıstəni bızno, ıstə gədi bızno, bəstə peşti diə kə, deştə gədiməti, tarixi, mədəniyyəti fəxr bıkə, har qılə Toliş de kon millətdə ələqədə bedəse, həmonnə milləti bəpe məcbur kay bızno ki, əv bə Tolişi zıvonı, tarixi, mədəniyyəti hurmət bıkə. Bəvədə bə Xidəvəndi Aləmiyən xoş bəse.

Bə "Tolişi Sədo" qəzeti kollektivi iən çay handəkəson ve-veylə oğoron orzu kardəm.

Şəhid Novruzəli Məmmədov bu yarımçıq qalmış povestini 15 sayılı cəzasəkmə müəssəsinə köçürüldükdən sonra (fevral 2009-cu il-iyul 2009-cu il) yazmağa başlamışdı. Əfsusdar olsun ki, amansız taleyinin hökmü ilə, hissə-hissə, kağız parçalarında xəlvəti olaraq ailəsinə göndərdiyi bu yazılarını o tamamlaya bilmədi...

(əvvəli ötən saylarımızda)

Bu sözlər Sədaqəti heç açmadı. "Onda bu nə istirahət oldu ki?! Bir ay sənin sir-sifətini görməmək üçün qaçmaq istəyirəm, sən isə hələ gəlib orada da gözlərimi məzol ələyəcək-sən?"-deyə dodaqaltı mızıldandı. Amma Əhmədə xoş gəlsin deyə: "Əzizim sən orada gərgin işlə məşğul olacaqsan, hələ bu qədər yolu gəlib oraya çıxsan, sən də daha can qalmaz ki? Canına fikir ver, sən də bir az bizdən istirahət elə də. Kim bilir bir də nə vaxt belə fürsət ələ düşər! Mən sarıdan narahat olursansa, dəyməz"-deyə öz münasibətini bildirdi.

Nə isə məsələni bütün incəliyinə kimi təhlil edəndən sonra qərar qəbul olundu-Sədaqət yay istirahətini Antalyada keçirəcək, özü də tək...

Belə şirin söhbətdən sonra Əhməd nədən-sə əmin idi ki, indi o, Sədaqəti tırkalayan, ona zərba vurmaq istəyən adamın adını öyrənir və onunla da haqq hesabını çürüdəcəkdir. Əgər hər şey planlaşdırıldığı kimi gedəcəksə, onda Əhmədin ayrı çarəsi qalmayacaqdı. O, uşaqların anasına vəd etdiyi Antaliya səfərini reallaşdırmalı olacaqdı. Bu isə Əhməd üçün elə bir çətin problem deyildi. O bilirdi ki, pul olan yerdə belə xırda məsələləri həll etmək çətin deyil. Ona görə mətləbə keçdi.

-Canciyər, günorta evə gələndən fikir məni götürüb, indiyə kimi səndən güldən artıq söz eşitməmişəm, etikadan kənar hərəkət görməmişəm. Nə olub ki, sən özündən çıxmışdın, məni hətta təhqir də etdin? Əhməd bilirdi ki, Sədaqət Milli Məclisin iclasından canlı yayımı izləyə bilməzdi ki, işdən halı olsun, çünki iki gün idi televizorları xarab olmuşdu, onu təmir etməyi sabahkı günə saxlamışdı. Onun "tarixi çıxış" barədə məlumatı ya qonşulardan biri, ya da onu istəməyənlərdən kimsə Sədaqət xanıma çatdıra bilərdi. Əhmədə də elə bu lazım idi.

Sədaqət suala hazır imiş kimi cavab verməyə başladı:

-Bu gün iclasımızdan sonra bir nəfər iş yoldaşlarından evə zəng edib səni hal əhvalınla maraqlandı. Dedi ki, bugünkü çıxışından sonra yaranmış söz söhbətdən halın bir qədər özündə olmayıb, bu da onu yaman narahat edib. Evə sağ-salamat çatıb çatmadığına soruşdu mən də dedim ki, hələ gəlib çatmamışam. Ürəyim dözməyib nə baş verdiyini soruşdum. inanırsanmı, az qala infarkt olmuşdum. O, iclasda baş verənləri, Ədalət Əzrayilovun səni təhqir etməsini, Elsevər Aslanovun səne qarşı biganə münasibətini, sənin talışları təhqir etməyini, Əlikram Hümətovun da gölünə daş atmağını və hələ bu azmış kimi professor Dəmir Poladovu tanımayatə-tanımayatə onun haqqında olmayan şeylərin danışdığını, Milli Məclisin deputatlarının səni lağa qoymalarını dedi və sənin səhhətin barədə xüsusi narahatçılıq hissi keçirdiyini söylədi. Bir də xahiş etdi ki, evə çatan kimi ona zəng vurasan ki, arxayın olsun, yoxsa səhərə qədər fikir onu rahat buraxmayacaq.

-Kim olduğunu, adını heç olmasa soruşdunmu? Görürsən, yaxşı insanlar da var imiş deputatlar arasında. Məgər Elsevər Aslanov-tonlarla çörək yediyimiz ailəvi dostumuz zəng edib hal-əhvalımı soruşa bilməzdimi? Belə baxıram, çörəyimin duzu yox imiş. Kimdir o adam? Heç olmasa zəng vurum təşəkkürümü bildirim və deyim ki, narahat olmasın, hər şey qaydasındadır.

Dedi ki, Milli Məclisin etika üzrə daimi komissiyası sədrinin müavini Sərbaz Fələkovdur, sənin xətrini istəyənlərdən biridir. Mən də öz növbəmdə ona təşəkkürümü bildirdim.

-Yaxşı eləmişən! Bu, sənin intellektual sə-

viyyənin yüksək olmasına dəlalət edir. Mən isə insanları doğrudan da yaxşı tanımayanmış. Bu Sərbaz Fələkov dediyim adam hiss edirdim ki, həmişə mənə yaxınlıq etmək istəyir, amma mən buna əhəmiyyət verməmişəm, düşünmüşəm ki, bəlkə də o, biznesimlə maraqlanmaq istəyir, müəyyən əldə etmək fikrindədir, yaxınlıq verməmişəm. Baxıram səhv eləmişəm. Mən mütləq onunla yaxınlıq əlaqələrini qurmağa çalışacağam.

-O necə adamdır? Olmaya sənin kətkindir, - deyə Sədaqət hiyləgərcəsinə Sərbaz Fələkov haqqında daha ətraflı məlumat əldə etmək üçün bu sualı verdi:

-Pis adama oxşamır. Bütün günü boş vaxtlarında anekdot danışmaqla, məzəli söhbətləri ilə deputatları əyləndirir. Ələlxüsus qadınlarımız boş olan kimi onu nəfəs almağa qoymurlar. Yaman ürəklərinə yol tapa bilir. O olmasa, yazıq Anarın günü lap qara olar. Axı Anarı da ona görə seçiblər ki, bəzi deputatları əyləndirsin- Anar kişiləri, Sərbaz isə qadınları. Yox, mən bu saat ona zəng vurub təşəkkürümü bildirməliyəm. Yaxşı deyil, bütün gecəni onu intizarda qoymuşuq.

Əhməd telefona sarı əlini uzatmışdı ki, Sədaqətin otağından telefonun zəngi eşidildi. Sədaqət adəti üzrə Əhmədi yuxuya verəndən sonra telefonu öz otağına keçirərdi ki, oradan

Novruzəli Məmmədov

ZINDANDA BİTMƏMİŞ POVEST (Adsız...)

rahatca "rəfiqəsi Sərvinazla" zarafatlaşınlar, bu barədə o, Əhmədi də məsələdən halı eləmişdi və Əhməd də onun sözlərinin "səmimi"-liyinə inanmışdı. Gecənin yarısı zəng edən yalnız "Sərvinaz" olmalı idi. O bunu duyub dərhal otağına keçərək dəstəyi götürdü. "Ceyran" sözünü eşidən kimi "Sərvinaza"-a pıçılı ilə başa saldı ki, hər şey "səsenari" üzrə gedir, indi dəstəyi Əhmədə verəcəkdir. Sədaqət öz otağından Əhmədə buyurdu ki, dəstəyi götürsün, onunla danışmaq istəyən var. Telefonun da düşməsini çevirməklə keçdi Əhmədin otağına.

Əhməd ürəyində Sərbaz Fələkovun son dərcə əlicənab, kübar cəmiyyətinə mənsub ziyalı olmasının şahidi oldu. Gecə saat ikiyə 15 dəqiqə işləmişdi. Sərbazın gözlərinə hələ də yuxu gətməmişdi, iş yoldaşının halı-əhvalı onu rahat buraxmamışdı. Gecənin bu vaxtı Əhməd ona zəng edib təşəkkürümü bildirmək əvəzinə o, Əhmədə zəng vurur. İnsafən, Milli Məclisdə heç səhv etməyiblər ki, onu etika üzrə daimi komissiyanın sədr müavini qoyublar, -deyə Əhməd razılığını bildirdi və dəstəyi qulağına qoyub: - Allo, hər vaxtınız xeyir! Kimdir?

-Sərbazdır, iş yoldaşın.

-Sərbaz, sənənsən? Ay qardaş niyə belə əziyyət çəkib yatmayıbsan? Uşaqların anası hər şeyi mənə danışıb. Minnətdaram ki, məndən

ötrü belə nigarəncilik keçirmisən. Elə indicə zəng vurub təşəkkürümü bildirmək istəyirdim ki, sən zəng vurdun, məni qabaqladın. İnanmırsan, uşaqların anası da Allah şahididir, o dediyimi təsdiq edir. Gördüm də gözləri götürməyənlər çıxışına necə münasibət bəslədilər. Mən verilən tapşırığa uyğun olaraq hər iki nəfəri - Əlikram və Dəmir Poladovu o ki, var işə etdim, dişimin dibindən çıxanı onların ünvanına dedim. Amma bu Dəmir Poladov kimdir, nəçidir onu tanıyıram deyə onun əleyhinə ümumi sözlərlə danışdım. Onun haqqında bir qədər məlumatın olsaydı, onu lap şil-küt edərdim. Mən bacardığımı elədim, indi çıxışma qiymət vermək qalib sizin kimi qayğıkeş insanların və digər deputatların insafına.

-Darıxma, hər şey qaydasında olacaqdır. Mən şəxsən sənin çıxışın barədə müsbət rəyimi katibliyə bildirəcəyəm. İnsan insana belə bir gündə lazımdır. Amma öz aramızdır, çıxışa yaxşı hazırlamamışdın. Əsas məsələni qoyub lazımsız yerə elə ilk cümləndən başladın Milli Məclisin sədri Elsevər Aslanovun ünvanına olmanın tərifləri yağdırmağa. Belə çıxdı ki, sən onu dolayırsan. Axı sən bilirsen ki, "ulu öndərimiz" deyəndə biz fikirləşmədən kimi nəzərdə tuturuq. Belə şərafə ancaq bir nəfər layiqdir ki, o da dünyasını dəyişib. "Xalqımızın uğurlu, xoşbəxt gələcəyə aparan" ifadə-

si də Elsevər Aslanova şamil edilə bilməz. O, xalqımız üçün nə etmişdir ki, onu belə tərifləyirsən?! O, notarius statusunda olan bir adamdır. Ona nə buyurularsa, o da canla-başla edir. Sənin çıxışının ilk cümləsini kim səninçün yazıbsa, səni məsxərəyə qoyub. Belə təsəvvür yarandı ki, sənin heç ali təhsilin yoxdur. Varsa da iclaslarda, seminarlarda çıxışlar, məruzələr etməmişən. Bir də səne tapşırıq verilib ki, çıx efirə professor Dəmir Poladovu "işfə" elə. Sən onu bir yana qoyub yapışdın Əlikram Hümətovun yaxasından. Heç hənanın yeri idi?! Əlikram Hümətovla məsələlər 15 ildir ki, qurtarıb gedib. O sənin torpağına alıb camaata paylayıbsa, burada pis nə hərəkət görürsən ki?! Əgər onunla qərərciliyin var idisə, onunla haqq-hesabı o vaxt çürütməli idik. İndi o xaricdə yaşayır, xarici vətəndaşdır. Nahaq onun adının üstündə belə çox dayandın. Professor Dəmir Poladov barədə də dediklərimdən bir şey anlaşılmadı. Onu tanıyırdınsa, nahaq razılıq verib canlı yayımda efirə çıxdın. Sən də başqaları kimi bir bəhanə gətirə bilərdin də. Camaata aydın olmadı Dəmir Poladov xalq qəhrəmanıdır, yoxsa xalq düşməni. Xalq düşməni kimi onu dövlətə xəyanətə ittiham edilərsə, sən gərək 2-3 tutarlı faktla onu tutan, həbs edən təşkilata dəstək olaydın. Bunlar sənin çıxışında öz əksini tapmadı deyə, deputatların çoxu da narazı qaldılar. Məncə "yuxarılar"ın da sənin çıxışın barədə fikri müsbət olmayacaqdır. Məndən incimə bunları səmimiyyətlə deyirəm. Gərək efirə çıxmazdən qabaq məsləhətləşəydin. Çıxışdan sonra sənin rəng-rufunu gördüm, yaman pörtmüşdür. Belə vəziyyətdə adam iflic ola bilər. Ona görə də zəng vurub səni soruşmuşdum. Allaha şükür ki, hər şey qaydasındadır, özünü normal hiss edirsən. Ürəyinə salma. Görək həftənin ikinci günü növbəti iclasımızda ümumi rəy necə olacaqdır. Allah kərimdir! Çalış səne yaxın deputatlarla əlaqə saxla, məsələni öz xeyrinə elətdir. "Əl əli yuyar, əl də qayıdıb üzünü yuyar"-deyiblər babalar. Bu gün sən dara düşmüşsən biz səne köməklik əlimizi uzatmalıyıq, səhə bizlərdən biri düşəndə sən dadımaşa çatarsan da! Dünyanın işləri həmişə belə olub, belə də olacaqdır. Sən ki, belə işləri yaxşı bacarırsan. Belə işdə pulunu əsirgəmə.

-Sərbaz Fələkov danışdıqca Əhməd arabir "hə", "elədir", "bəs necə"-deyə onunla həmrəy olurdu, onun ağıllı mühakimələrini eşitdikcə

"kaş səndəki ağıldan, savaddan bir az da mən də olaydım",-deyə təəsüf hissi keçirirdi ki, bütün bu bələlər institutda fərli-başlı oxumamağı ucbatından onun başına gəlir. Burada Əhməd Atamoğlan müəllimə rəhmət oxuyurdu.

-Yaxşı məsləhətlərin üçün və bir daha qeyd edirəm ki, məndən ötrü narahat olduğuna görə minnətdaram. Çalışıram bir şey fikirləşim.

-Xanımınızdan da üzr istəyirəm ki, gecənin bu vaxtı sizi narahat etdim. Gecəniz xeyrə qalsın!

-Gecən xeyrə! Görüşənədək!

Əhməd telefonun dəstəyini qoydu, yüngül-vəri gərnəşib əsnədi. Bununla da uşaqların anasına işarə etmək istəyirdi ki, yaman yorulub, yatmaq istəyir. Sədaqət isə böyük sevinc hissi keçirirdi. Əhmədlə Sərbaz arasında yaxınlıq üçün real şərait yaranmışdı. Əli Kərimov, Elsevər Aslanov kimi o da "ailəvi dost" tituluna namizəd idi. Sədaqətin bütün planları öz təbii axarı ilə yerini tutmaqda uğurla irəliləyirdi. Bu isə Sədaqətin çoxdankı arzusunun, ilk məhəbbətinə sadıqlılığının təntənəsi idi.

***   ***   ***

Sədaqət dünyaya gələndə anası Nurcahan xanımın, atası İsfəndiyar kişinin sevinci yerə-göyə sığmırdı. Nurcahan xanım ailə qurduğu gündən Allaha həmişə yalvarırdı ki, ona övlad payı qismət etsə, birinci övladı qız olsun. Lakin onun dualarını, yalvarışlarını Allah Təala elə bil eşitməmişdi. Nurcahan xanım yaşamış olduğu həyat ənənəsini davam etdirmək arzusu ilə ilk övladının qız olmasını istəyirdi. Çünki. O öz atasının ilki, dörd qardaşın sevimli, əziz bacısı olmuşdu. Anası Güləndəmin demək olar ki, sağ əli olmuş, ondan sonra dünyaya gələn dörd qardaşa bacılıq, analıq etmişdi. Onun sayəsində Güləndəmin xanım əsil xanımlıq həyatı sürmüşdü. Lakin tale isə Nurcahan xanıma dalbadal beş oğul və son beşik kimi bir qız övladı bəxş etdi. Adını da Sədaqət qoydular.

Sədaqət bu ailədə naz nemət, bolluq içində böyüdü, ata-ananın, qardaşlarının ərköynü nü oldu. Ana-bala, bacı-qardaş münasibətləri, onların birgə zəhməti, səmimiyyətlə ailədə xoş güzəran ab-havası yaratmışdı. Nurcahan xanımın əri İsfəndiyar kişi də ailəsində hökm sürən belə ana-bala, bacı-qardaş münasibətlərindən xoş hal olar, ailəyə daha da canıyananlıq göstərirdi. Naxçıvanda bu ailəni tanıyanlar ancaq onların yaxşılığına danışıq, ailə quran gənclərə onlar kimi nümunəvi olmağı tövsiyyə edərildilər. Allah Təala var dövrlər sarıdan da onları yaddan çıxarmamışdı: dədə-babadan miras qalmış mülk, böyük torpaq sahəsi, qızıl zinyət əşyaları bir yana İsfəndiyar kişi şəhərdə çox yaxşı gəlir gətirən vəzifə sahibi-Şəhər ticarət idarəsinin sədri, Nurcahan xanım isə şəhər xəstəxanasında baş ginekoloq vəzifəsində çalışırdılar. Maddi cəhətdən ailə həmişə korluq içində yaşamışdı.

İllər keçdi, uşaqlar orta məktəbi bitirdilər. İsfəndiyar kişi oğlanların hamısını istədikləri institutlara yerləşdirdi, əlbəttə öz pulunu, nüfuzunu da əsirgəmədi. Növbə son beşikləri Sədaqətə çatanda mövqələr parçalandı. Ana istəyirdi ki, qızı onu sənətinə davam etdirdin. Onun fikrincə həkimlik, bir də müəllimlik qız sənətidir. İsfəndiyar kişi istəyirdi ki, qızı arxitektura olsun. qardaşlar isə qarışmırdılar. Onlar deyirdilər ki, Sədaqət özü institutu seçməlidir. Odur ki, onun da fikrini öyrənmək üçün ata-ana ona müraciət etdi:

-Qızım, ailəmizdə hamımız əl əl savad qazanmalıyıq. Mən də, anan da bu yolu artıq keçmişik. Qardaşların da Allaha min şükür, müxtəlif institutlarda təhsil alırlar, onlardan artıq institutu qurtaranları da var. İnsafən, pis oxumurlar. Lazım gələndə mən öz köməkliyimi onlardan əsirgəmirəm. Növbə artıq sənindir. Biz öz fikrimizi artıq bildirdik. Bu işdə zorakılıq olmaz. Ürəyin hansı institutu istəyirsə, səni ora salacağam. Lazım gələrsə, ev eşiyimi də satmağa hazıram. Sən ailəmizin son beşiyisən. Əgər səni instituta salmasam camaat nə deyər, dost-düşmən nə fikirləşər?! Mən öz atalıq borcumu yerinə yetirib səne diplom verməliyəm. Dünyanın işini bilmək olmaz. Nə qədər ki, canımız sağdır, dost tanışlar var, sən ali məktəbə daxil olmalısən. Bizim də canımız rahat olar, qardaşların da arxayın olar. Nə deyirsən, fikrin nədir?

(davamı gələn sayımızda)

(начало в предыдущем номере)

ИСМАИЛ В ТАЛЫШЕ

В 180 км от Ардебил в селении Шамаси туркменский отряд догнал Султана Али, тот успел передать корону султана Хайдара и свой пояс Исмаилу и провозгласил Исмаила своим преемником, дав ему некоторые наставления. Затем он посоветовал Исмаилу направиться в Гилян в сопровождении Ибрахима и семи наставников, среди которых был и Дада-бек Талыш. Султан Али, потеряв убитыми от 300 до 400 человек, спас жизнь своего брата. Известие о смерти своего брата застало Исмаила в Ардебиле, и наставники отправили братьев к своему деду шейху Сефи. На следующий день Айбе Султан, войдя в город, для поиска братьев прибег к массовым репрессиям против местного населения. Исмаил направился в дом Кази Ахмада Какали, который находился в окрестностях Астары. Через три дня, благодаря смелости Кази Ахмада и верности его суфийскому братству, а также из-за опасности быть захваченным Айбе Султаном, Ахмад укрыл Исмаила в доме Хана Джана, где он пробыл один месяц. Затем по совету родственницы Паша Хатун Исмаила переправили в дом одной женщины по имени Абе из рода Зулъкадр. Так как поиски Исмаила со стороны туркмен усилились, Абе укрыла его в склепе Вирмаш Аги у соборной мечети Ардебил, где он провел два дня. Абе рассказала обо всем одному суфию, который был ранен в боях с туркменами, и тот, в свою очередь, передал это Рустам-беку Караманлу, который вместе с 80 наставниками, уцелевшими после войны, проживал в горах Богроу в Талыше. Рустам прибыл в Ардебил и вывез Исмаила на своей лошади в горы. По указанию Дада-бека Талыша Исмаила перевезли в Горганруд, где он провел три дня в доме талыша Хатиба Фарахзад Горгани, верного Исмаилу. Хозяин был очень рад услужить Исмаилу и делал все возможное для него.

На совете с участием Мансур-бека Капчаки, Хусейн-бека-уллы, Корок Сепида Али, Джалбан-бека, Хадем-бека, Дада-бека Талыша и Кук Али-бека все пришли к мнению, что больше оставаться в Горганруде нельзя. Было принято решение переправить Исмаила в другое место. Учитывая старые дружеские связи Мохаммади-бека, мужа тети Исмаила Аме, и Ахмади-бека, его брата, с Амиром Исхаком, правителем Бийе-паса, это место было выбрано для Исмаила. С отрядом из 80 воинов он прибыл в небольшое местечко Тулва-Нав в талышском районе Асале. Его торжественно и с почетом встретил местный правитель Амир Музаффар, уверив его в своей преданности и готовности отдать за не-

Хусейн Ахмади

ТАЛЫШИ

(от эпохи Сефевидов до окончания второй русско-иранской войны)

Центр архивных документов и истории дипломатии

ТЕГЕРАН -2005 год

го свою жизнь. Весть о пребывании Исмаила в доме Амир Музаффара дошла до Султана Али-бека Джагирлу, который угрозами и посулами потребовал выдать Исмаила и вместе с подарками и дарами передать его Рустаму, падишаху туркменского племенного союза Ак Куюнлу. Правитель Хальхал Джахангир-бек Парнок также послал гонца к Музаффару с требованием выдать Исмаила, пригрозив наказанием со стороны падишаха Ак Куюнлу. Амир Музаффар, оставаясь верным Исмаилу, но не в силах защитить его, предложил отправить его в Гаскар. Отряд с Исмаилом прибыл в Гаскар, где в селении Диначал был с почетом встречен Анушем Каседом Амир Сиявушем, правителем Гаскара. Исмаил прожил в его доме три дня.

Мохаммади-бек и Ахмади-бек написали письмо Амиру Исхаку с просьбой к Исмаилу отпустить их со службы и вернуться в Ардебил. Их прошение было удовлетворено с неохотой. Через три дня Исмаил вместе с отрядом прибыл в Решт, пожил там некоторое время в Белой мечети и в 1493 году с отрядом численностью 200 человек отправился в Лахиджан, где его соотечественники Дада-бек Талыш, Хусейн-бек-улла и Хадем-бек собрали для него небольшой двор.

Рустам в своем письме потребовал прибыть к нему Каркия Мирзу Али, Исмаила, Ибрахима и некоторых наставников, включая Дада-бека Талыша. Каркия в своем ответе Рус-

таму заявил, что ничего не знает о нахождении Исмаила в Лахиджане, и сообщил о письме семи видным наставникам Исмаила. Было заметно, что его одолевают сильные сомнения. Дада-бек Талыш и его соратники предложили Каркия поклясться в письме Рустаму, что детей Султана Хайдара у него в доме и в Гиляне нет и быть не может, так как при прибытии чужаков в Гилян ему сразу бы сообщили об этом. Одновременно с этим наставники предостерегли Мирзу Али от сотрудничества с Рустамом. Каркия Мирза Али, последовав советам наставников, передал такое письмо гонцу Рустама. В августе 1499 года через шесть лет, когда Исмаилу не было и 12 лет, он решил покинуть Лахиджан. Каркия Мирза Али попытался удержать его от этого, сославшись на его малолетний возраст, малочисленное войско и большое число противников. Но шах покинул Лахиджан вместе с семьей своими наставниками Хусейн-бек-уллою, Дада-беком Талышем, Хадем-беком Халифой, Рустам-беком Караманлу, Альяс-беком и Карабири Каджаром. Весной 1500 года в возрасте 13 лет он попрощался с Каркия Мирзой Али в местечке Саман уезда Дилман и вместе с наставниками направился в Тарем. Однако это обеспокоило правителя Тарема Амира Хесамуддина, и небольшой отряд в 150 человек не смог пройти по его территории и был вынужден направиться в Хальхаль, где один месяц провел в доме Музаффара Тукачи. После того, как численность его отряда достигла в Хальхале 700 человек, Исмаил решил отправиться к могилам святых шейхов в Ардебиле. Султан Али-бек Джагирлу, который от имени Альванда Мирзы правил в Ардебиле и Мугане, под страхом смерти и начала войны предостерег Исмаила от вхождения в его земли. Исмаил, учитывая немногочисленность своего отряда, после получения письма направился в селение Марми или Мери.

Причиной этого была дружба между Мирзой Мохаммад Талышем, известным как Мирза Мохаммад Астараи, и Мохаммади-беком Туркманом, мужем тети Исмаила.

В выдвижении и укреплении Сефевидов большую помощь Исмаилу оказали местные талышские феодалы. Они же получили от этой поддержки и экономические выгоды. Крупнейшим феодалом Талыша в

период странствий Исмаила был Мирза Мохаммад Талыш, который контролировал Астару и прилегающие к ней районы. Он проживал в Астаре в местечке Орджаван. Его чрезвычайно большой авторитет среди населения опирался на доброе отношение к талышам. Конечно, присутствие шейха Сефи и его сыновей в районах талышей создали хорошие условия и почву для такой поддержки.

Причинами симпатий талышей к шаху Исмаилу и его войнам - суфиям-наставникам, а также интерес к шиитской религии, которая начала распространяться с приходом миссионеров Исмаила, были их противоборство и ненависть к ширванам. Значительная часть северного Талыша была под властью Амира Синохбека, посаженного на властвование Ширваншахами. Талыши, подвергавшиеся в талышских районах грабегам, мародерству и убийствам со стороны Ширваншахов и знавшие о глубоких противоречиях между Сефевидами и Ширваншахами, искали пути избавления от них в укреплении династии Сефевидов. Свою ненависть и неприязнь к Ширваншам они показали на всем протяжении правления Сефевидов и даже после них, поддерживая в талышских районах противников Ширвана.

Мохаммади-бек лично отправился в резиденцию Мирзы Мохаммада Талыша близ Бише, чтобы определить место для лагеря Исмаила и его сторонников. Мирза Мохаммад Талыш вместе с Мохаммади-беком и группой талышей прибыли в Марми для встречи с Исмаилом. Мирза Мохаммад Талыш после торжественной церемонии сообщил, что Дияр Талыш принадлежит ему, а обустройство лагеря на талышской земле одновременно и отвечает его желаниям. Он также заявил, что будет верно служить Исмаилу. После этого они заключили братский союз.

Исмаил вместе с Мирзой Мохаммадом Талышем, Дада-беком Талышем и другими талышскими воинами встали лагерем в северной Астаре в хорошем, с точки зрения климата, местечке Орджаван. Мирза Мохаммад Талыш за свое гостеприимство и службу удостоился всяческой похвалы. Мирза Мохаммад Талыш, оставив в услужении Исмаилу своих родителей и несколько слуг, вернулся в Бише.

(продолжение следует)

(Mərhum generalın vəfatının il dönümünə ithaf olunur...)

Azərbaycanın tanınmış, cəsur, cəngavər və mərd sərkərdəsi, general Zadir Rzayev haqqında danışmaq mənim üçün nə qədər çətin olsa da, bir o qədər sevindiricidir. Sırr deyil ki, göyə iynə atsan Azərbaycanda bir generalın üstünə düşər. Zadir Rzayev isə general rütbəsini (19 oktyabr 1992-ci ildə) səngərdə vuruşa-vuruşa qazandı. Azərbaycanda belə bir səadət Həzi Aslanovdan sonra bəlkə də hələ heç kimə qismət olmamışdır.

Mənim Zadir ilə dostluğum uşaq vaxtlarından olmuşdur. Dostluğumun əsas səbəbi, bizim babalarımızın və atalarımızın dost olması ilə əlaqədar idi. Onların evləri Şürük kəndində, bizimki isə həmin kənddən 3 km aralıda, Yuxarı Nüvədi kəndində yerləşirdi. Bizim uşaqlıq illərimiz 1941-1945-ci illərdəki müharibənin təsəvvürə gəlməz çətinlikləri şəraitində olmuşdur. Qeyd edirəm ki, həmin illərdə Talış vilayətində, cavan ərclərini və uşaqlarını cəbhəyə yola saldıqları gəlinlərin və anaların zəhməti ilə yetişdirilən bol taxıl olurdu, lakin taxıl yetişəndən sonra, xırmandaca maşınlar gəlib son toxumuna qədər daşıyardılar...

Beşinci sinifdə oxuyanda (1951-ci ildə) bizim üçün, velosiped almışdılar. Yayda demək olar ki, hər gün, Şürük kəndindən 3-4 km aralı Vcl adlanan kəndin yaxınlığındakı dənizə gedərdik. Məktəbimizin həyatında voleybol oynamaq üçün xüsusi sahə ayrılmışdı. Zadir yaxşı voleybol oynayırdı. Arada görürdün ki, "sudyə" ədalətsizlik edəndə Zadir dözə bilməzdi, ədaləti bərpa edəndə qədər mübahisə edərdi.

1955-ci ildə Lənkəran rayonunun Şürük orta məktəbini müvəffəqiyyətlə bitirib həmin ildə də Bakıya gəlmişik. Bu barədə bir xatirəmi xatırlamaq istəyirəm.

Son zəngə iki gün qalmış məktəbimizin direktoru Minayev İsmayıl (o, həm də ədəbiyyat fəninindən bizə dərs deyirdi) sinfə daxil, olub çoxlu xoş sözlərlə bizi gələcəyə ruhlandırırdı. Həmin vaxtlarda müəllimdən xoş sözlər eşitmək bizim üçün nə dərəcədə sevindirici olmağı təsvir etmək çətinidir. Çünki bütün il boyu ciddi və tələbkər olan müəllim, (özü də direktor ola), birdən-birə dəyişib mülayim, təmkinli və özünə tay yoldaşı kimi danışması təəccüb

GENERAL ZADIR RZAYEV HƏM DƏ SƏDAQƏTLİ DOST İDİ...

doğurur. Əlbəttə bütün bunlar o vaxtın şagirdlərinə qərribə bir möcüzə idi. Müəllimimizin öz həyat təcrübəsindən danışdığı söhbət təqribən 20 dəqiqə davam etdi. Bir az fasilə verəndən sonra, İsmayıl müəllim (Allah ona rəhmət eləsin) bizə müraciətlə bildirdi: "Uşaqlar indi mən sizə məsləhət kimi deyəcəyəm ki, orta məktəbi bitirəndən sonra sizlərdən kin hansı İnstituta daxil ola bilər". Müəllimimizin bu sözündən sonra həyəcanla diqqətimizi ona yönəlttik. Müəllim ön partada oturan Həsən Mahmudovu durğuzdurdu və dedi: "Həsən, sən İnstituta daxil ola bilərsən, ancaq məsləhət bilirəm ki, sənədlərinizi Tibb İnstitutuna verərsən". Həmişə bizi familiyamızla çağıran İsmayıl müəllim, adımızla müraciət etməsi, bizim ona olan hörmətimizi daha da artırdı. Sonra Məhəbbət Həşimovu, Məhərrəm Abbasovu və məni eyni vaxtda durğuzduraraq dedi: "Sizə məsləhətim budur ki, sənədlərinizi M. Əzizbəyov adına Neft və Kimya İnstitutuna verəsiniz. Çünki sizin riyaziyyat, fizika fənlərinə daha çox həvəsiniz var". Bizdən bir parta arxada oturan Babayev Əlini durğuzduraraq bildirdi: "Əli, sən S.M. Kirov adına Bakı Dövlət Universitetinə daxil ola bilərsən, bu şərtlə ki, müəllimlərlə mübahisəni tərgidəsən". Zadir Rzayev ən arxa partada oturacağı sevdirdi. Onu durğuzduraraq: "Zadir, sən M. Əzizbəyov adına Neft və Kimya İnstitutuna daxil ola bilərsən, məsləhət bilirəm ki, Lenin adına Pedaqoji İnstitutun riyaziyyat şöbəsinə sənədlərinizi verərsən..."

Həmin ili demək olar ki, bizim hörmətli müəllimimizin nəzərdə tutduğu bütün şagirdlər İnstitutlara daxil oldular. Mən, Zadir, Məhəbbət, Məhərrəm M. Əzizbəyov adına Neft və Kimya İnstitutuna qəbul olunduq. Lakin, 1955-ci ilin oktyabrında Zadir öz sənədlərini API-yə köçürtdü. Bakının müxtəlif yerlərində kirayənişin yaşasaq da, demək olar ki, ən azı həftədə bir dəfə "Dənizkənarı Park"a gəzməyə çıxardıq.

İnstitutda oxuduğumuz illərdə kənddə vəziyyət ağır idi. Mənim sevimli bir camışım var idi. Eşitdim ki, onu da mənə görə satıblar. İş elə oldu ki, mən, "Konditer fabrika"sına (Beşmərtəbənin yanındakı M. Qorki küçəsi 52-də yerləşirdi) "uçenik" vəzifəsinə işə düzəldim, lakin orada gecələr yatmayıb gözüatçı işləyirdim. Bu xəbəri Zadirə deyəndə çox sevindi. Əlbəttə, Bakı kimi bir şəhərdə heç kimi olmayan bir adamın gündüz oxuyub, axşam işləməsi möcüzə idi. Biz yenə də əvvəlki kimi Zadir ilə görüşərdik. "Dənizkənarı Park"da bir çayçı var idi, orada Lənkəranlılar işləyirdilər. İcdiyimiz çayın pulunu Zadir verərdi.

Hər dəfə də deyəndə ki, "Boyli, mən artıq işləyirəm, sən isə tələbə babasan, dinc qal", cavabında deyərdi ki, "səninlə bir yerdə yeyib-icəndə cibimin bərəkəti artır".

1958-ci ildə artıq 3-cü kursu bitirmək ərafəsində idik. Növbəti dəfə Zadir ilə rastlaşanda dedi: "Cahangir, kənddə bildiyin kimi vəziyyət ağırdır, mən onlara artıq yük olmaq istəmirəm, fikrim var ki, Bakı Ali Ümumqoşun Komandirləri Məktəbi"nə daxil olum, deyilənlərə görə orada pulsuz yemək, paltar və yaşamaq üçün mənzil verirlər, mənə daha nə la-

Şəkildə: 1-ci cərgədə, soldan sağa: Nəriman Həsənov, Cahangir Suvarov, Zadir Rzayev; 2-ci cərgədə: Abutalıb müəllim, Nəriman müəllim, Həsən müəllim, İsmayıl müəllim; 3-cü cərgədə: Sabir Suvarov, Məstan Əliyev, Həsən Mahmudov, Güləndam Babayeva, Minarə; arxa cərgədə: Bahadır, Sərdar Cəfərov, Əli Babayev.

zımdır ey!" Bu sözləri deyəndən sonra özünə məxsus gülümsəndi. Söhbəti ciddi idi, dediyi kimi də oldu.

1984-cü ilə qədər Zadir ilə görüşə bilmədik, həmin ilin may ayında, indiki "Nəsimi Bazarı"nın yaxınlığında görüşdük. Görüşə, həmin vaxtlarda yenidən satışa buraxılmış "06 markalı" avtomaşınla gəlmişdi. Təsədüf elə gətirmişdi ki, mən də, həmin markadan yenidən aldığım avtomaşınla gəlmişdim. Uzun müddət ayrılığın görüşündən göz yaşımızı gizlədə bilmədik. Bulvarda görüş yerimiz olan həmin çayçıya getdik. Öyrəndim ki, hərbi məktəbi bitirdikdən sonra 5 ilə yaxın müddətdə Almaniyada hərbi xidmətdə ondan sonra, SSRİ Silahlı Qüvvələrinin Zaqafqaziya Hərbi Dairəsində tabor komandiri vəzifəsində işləmiş, eyni zamanda Frunze adına Hərbi Akademiyanı da bitirmişdi. Mən isə 1958-ci ildən Neft Sənayesi Nazirliyi nəzdində olan Elmi Tədqiqat İnstitutunda Elmi İşçi vəzi-

fəsində işləyirdim. 1982-84-cü illərdə SSRİ Geologiya Nazirliyinin "Zarubej Geologiya" İdarə Birliyi tərəfindən Vyetnam Respublikasına yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi xidməti ezamiyyətə göndərilmişdim. Orada, Dövlət əhəmiyyətli "Rentgen Flluoresensiya" və mürəkkəb tərkibli dağ süxurların mineraloji tərkibini düzgün təyin edə bilən "DRON-3" tipli "Rentgen Difraktometr" stansiyalarını montaj edib istehsalatə tətbiq etmişdim. Qeyd edirəm ki, "Rentgen Flluoresensiya" stansiyasının köməyi ilə Yer qabığının geoloji kəşilişdəki süxur nümunələrində iştirak edə bilən Mendeleyev cədvəlinin 29-cü elementdən (Mis-Cu) başlamış 92-ci elementi (Uran-U) də daxil olmaqla bütün aralıq kimyəvi elementlərin faizlə miqdarını "Ekspress" üsulu ilə təyin etmək mümkündür. Həmin stansiya ildə bir milyon dollar Vyetnam Dövlətinə xeyir verirdi. Həmin Respublikanın Nazirlər Sovetinin Sədri Fan Van Donq tərəfindən mənə verilmiş "DOSTLUQ" Medalı və Fəxri Fərmanların təqdimatında, həmin təqdimatda iştirak edən SSRİ Nazirlər Sovetinin Birinci Müavini vəzifəsində işləmiş Heydər Əliyev iştirak etmiş və mənim haqqımda öz səmimi sözlərini demişdi.

Çətin günlərdən sonra, Allahın köməkliyi ilə əldə etdiyimiz müvəffəqiyyətləri bir-birimizə danışdıqca sevinirdik.

1987-90-cı illərdə SSRİ Geologiya Nazirliyinin "Zarubej Geologiya" İdarə Birliyi tərəfindən, məni Laos Respublikasına yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi yenidən xidməti ezamiyyətə göndərildim. Həmin müddətdə ordudan təxəş olunmuş Zadir isə Azərbaycan Dövlət Universitetində hərbi kafedranın rəis müavini vəzifəsində işləyirmiş.

1988-ci ildə Bakıda yaranmış gərgin vəziyyətdən sonra Ermənistandan, özlərinin ata-baba yurdlarından çıxarılmış ailələrin faciəli vəziyyətini və Qarabağın ermənilər tərəfindən işğal olunması təhlükəsi, əlbəttə Zadir kimi qeyrətli hərbcini narahat etməyə bilməzdi. Ona görə də Zadir öz rahatlığından əl çəkib, ordu təşkil edərək gah Kəlbəcərdə, gah Laçında, gah Fizulidə, gah Şuşada və gah da Qarabağın bir çox digər qaynar nöqtələrində düşmənlə vuruşaraq uğurlar əldə etmişdir. Əfəsuslar olsun ki, daxildən əmələ gələn satqınlıqlar nəticəsində qazanılan bir çox uğurlar fayda verməmişdir. Bu barədə Generalın dediklərindən: "...əgər məni aldadıb Kəlbəcərdən geri çağırmasaydılar, mən Kəlbəcəri çoxdan almışdım...".

General verdiyi müsahibələrinə qeyd edir ki: "... Mən Qarabağ uğrunda müharibədə çox çətinliklər gördüm. Bir dəfə fişəng tapançası əlimdə partladı, Minaya düşdüm, salamat qaldım. Yanımda mərmirə partladı, otağımda qarşdırılmış saatlı bomba işə düşdü, məni Allah saxladı. Mənə general rütbəsini səngərdə təqdim ediblər. Kəlbəcərin Çərəkdar kəndi istiqamətində ermənilər hücumu keçmişdi. Yanıma bir neçə əsgər götürüb qarşılarına çıxdım. Geri çəkilməməyi, elə lazım gəlsə buradaca öləcəyimizi dedim. Puləmyotu özüm götürmüşdüm. Uşaqlar yolu bağladılar, mən isə yanımda bir rabitəçi, bir də avtomatlı əsgər yüksəkliyə qalxıb düşmənin piyadalarını atəşə tutduq. Bir BMP-lərini də vurmuşduq. Ermənilər ratsiya ilə deyirdilər ki, "ara bu türklərə kömək gəldi. Möhkəm dirəniblər. Vəziyyət ağırdır". Mən isə onlarda "panika" yaratmaq üçün rabitəçiyə tapşırıdım ki, açıq kodla öz tərəfimizə belə məlumat ötürsün ki, guya "qırıcılarımız gəlir, yerinizi dəyişin". Ermənilər bunu eşidib dərhal geri çəkildilər. Amma qırıcılar gəlmədi. Bu döyüşün qızgın vaxtı bir də gördüm ki, dostum, Müdafiə Nazirliyinin idarə rəisi Telman Mehdiyev gülə-gülə gəlir. Dedi ki, səni təbrik edirəm. General rütbəsi almısan. Əvvəl elə bildim zərəfat edir. Amma özü ilə gətirdiyi general poqonlarını mənə uzatdı və o vaxtkı prezident Ə.Əlçibəyin əmrini göstərdi...".

Görkəmli şair, elm və mədəniyyət xadimi, Kəlbəcərin tanınmış aşıqşaqalı Şamil Əskərovun dedikləri: "...Əgər vətənə qayıtsaq, general Zadir Rzayevin heykəlini Kəlbəcərin mərkəzində ucaltdıraram..."

Sonrakı illərdə arabir ya onunla görüşür, ya da telefonla əlaqə yaradırdıq. Bütün bayram günlərində birinci olaraq məni təbrik edərdi.

Nəhayət 2010-cu ilin 29 yanvarda sarsıdıcı bir xəbər eşitdik. Azərbaycan xalqının fəxri olan General Zadir Rzayev artıq həyatdan getmişdi.

Generalın ağır xəstə olduğundan xəbər tutan Xanım Mehriban Əliyeva, onu təcili olaraq Türkiyəyə müalicəyə göndərsə də, Qarabağ müharibəsinin fəsadları artıq öz işini görmüşdü...

Biz çox istərdik ki, Azərbaycan hökuməti bizim aşağıdakı xaişlərimizi həyata keçirtsinlər: 1. General Zadir Rzayevin Qarabağ uğrunda qəhrəmanlıqla dolu döyüşləri barədə müfəssəl bir film çəkilsin; 2. Ona Milli Qəhrəman adı verilsin; 3. Lənkəran rayonunun Şürük kənd orta məktəbinə General Zadir Rzayevin adı verilsin. Hesab edirəm ki, bu xahişimiz bütün Azərbaycan xalqının ürəyindən olub, gənc nəsə də bir örnək olacaqdır.

Cahangir Suvarov
Neft Sənayesinin Əmək
Veteranı, Geologiya-mineralo-
giya elmləri namizədi

Çı Cavanşir Pərviz Muxtari "İkiüzlü dünya"ko dı-se "birüzlü" kəlmə...

Tasadüfən bəçəmə das eqınyə "İkiüzlü dünya" kitobi səpe Cavanşir Pərviz Muxtari nomi vindeədə itkəm bə dümot şimon: yəni, müəlif çəmə ə kanə düst iən məsləkdaş Cavanşir Qasimove? De im iən de "Bəqəm əv şeyrən nıvıştəbe?!" fikşəki bə Lankon zanqımon karde və omütemone ki, bəle, həğgətən, əv - "çəmə Cavanşire!".

1993 tovostoniko peş, bənə çəmə ve ğeyrətmandə patrion, bəçəy səən omə həzo dard-səron i zıncırı çı kitobi "Dəmir qəfəs", "Yaddaş", "Kədərim-qəmim" iən co vironədə bənəy coninə filmi vindeədə, iən bə dümot şimon: Ya Xıdo, im çand əsron-sorondə bə çəmə milləti iən əçəy mücahidon sə omə ənnə zilmi-cəfo sirron, hikməton çiçə binim?!... Peşo, iən de divo bəştə dıvandi doydəmon ki, "Ya Xıdo, bəsə dəşdəmon ki, ıstı vıgəndə ha bəd ya xoş hadisonədə boəmənə qıləy dərs, qıləy ibrət, qıləy rəhm heste, əve, iən bəti lovə kardəmon ki, TI ıstən çəmə xəlği noğə bikə və əy çı şeytonon şeriko hifz bikə!"...

Əmənən ico bə Cavanşir müəllimi dard-səron şerik beşədəmon. Xıdo çəy mübarəkə zəon rəhmət, vırəş cənnətin bikə, ınşalla!

Dıən bibo, çəmə yolə şair, müəlim, xəlği mücahida zəo Cavanşir Pərviz Muxtari de 60 sininə yubileyi minasibəti sidqi-dılıko təbrik

kardəmon. Düzi, hiç bə ağılmon nəvoy ki soron joqə rə bəpəren...

Soron bıpəronən, səmü-rışon sipi bıbonən, amma, peştəpüremən ki, çey ğəlbi ən şinə hisson ifodə kardə jədəki im tolışə boyation çəmə mucahida ruhi həmişə tojo - həmişə cıvon - həmişə sof obəğate!!!

In kinə çiki kinəy, Dəstonij bənə xınəy. Bə honi rərə şedə, Honi bəy qıləy vonəy.

In kinə kenə yol be, Ki vində əv behol be. Pidəmə qəp bıjənim, Zivonim vəyo lol be.

In dardim yolə darde, Nibəşe təsə marde. I kərə pedyəsəm bəy, Çəşonij ovsin karde.

Boğədə vılon bıçın, Çəvo i dəstə dəçin. Bə ovəynə diəkə, Əv rəçine, tı rəçin?

Çəmə sevgi tı haste, Çəşonim çəyku aste. Hiç nıbo insəf bikə, Boy çımı yarə baste.

In kinə çoko beşe, Jıqə bən həşi çəşe. Ha de ikərə vinde, Oməy bə dılım dəşe...

Çarbadar

Ponə sori aprele mangədə çəmə millət ıstə qıləy yolə zoəşən qınış karde - Qəhrəmanov Davlət Muslimi zoə.

"Toloşi Sədo" qəzeti ımsorənəki fevral nomrədə dərc bıə "Azı Aslanov - General Şimon" oçerkədə Davlətə mamu həxədə xəyli məlumat dəməonbe. Bilavasitə əçey zəhmətbe ki, bəmə iyon bə dınyo Həzi Aslanovi həxədə və marağinə faktən oşko be. Bə Davlətə mamu qəzeti im tojo beşə nomrə rosneədə, iyon əv ə risalə handeyədə ıstə çəşə arsoniş ogətə zinəşnibe. Əlbəsəhət ıstə diko - Ostoro rəyoni Şiəkaniko bəmə zanqış kardəbe ki, bəs, "az im nıvıştəyon handeko si bedənim və şıməkə ve xaiş kardəm ki im oçerki çı uruson qəzetənədəən çap bıkən, bıda həmmə ınsonon bıznon ki, Həzi kom dərcədədə toloşi zoə toloşebən". Peşo, bəmə vıtişə ki, az ıstə ha manqinə pensiyə i hissə bə "Toloşi Sədo" komək bəvgandem ki, bıda əv nıməroədə nımando, bıda hejo beşə... İm çand mang bəna sobət be deşə... Həttə, bəçəmə telefoni "otboy" ədə ki, "Bokuədə bəşmə pül lozim bəbe, bıda ve kontur nıšo". Im kosibə merdi - sipirişi dıl çəxtə hovüj be, iqləm Xıdo zındəbe...

Davlətə mamu hələm 1990-91-nə soriku çəmə tolışə cəmiyyətən aktivist be, əçey ve iclasonədə ıstirak əkəy, ıstə məslə-

Ti hejo çəmə dılədə bəjiyeş, DAVLƏTƏ mamu!

ton ədəy... Əv Nəvuzəli muəllimi qəte bəpeşt bə rəsmion ıstə etiraz bıkə iminə odəmondə be... Bo milləti omə rujon fik kardekarde, dılış süte-süte əməni tərkiş karde Davlətə mamu...

Xıdo rəhmət bikə tını, Davlətə mamu! Xıdo ıstı vırə cənnətin bikə ınşallah...

Azərbayconı iən Toloşi məhşur şairə zoə Mehman Qaraxanovlu ıstə "Bəy bışum Xıdo?" kitobədə bə Davlətə Qəhrəmanovi həsr bıə "Sığı zoə sığimbən az..." şeəri məhz əçey zivoniko votedə. İm şeərədə Davlətə mamu bəçəmə milləti sə vardəbə tarixi behəxətion, iyon xəlxı bə

im behəxətion bənə ə sığon çəkənə tov varde sute-sute təsvir bədə... İm şeər əncəx çı Mehmani ne, həməən çı DAVLƏTƏ mamu fəryade...

Rəhmətliq Davlətə mamu im fəryadi bıda bəyjiə odəmon bıməson...

Sığı zoə sığimbən az...

Dunom tij kay... rosım bıryə, Dərgəz bəm az... soğon bəm az. Umrum doə, sığım hıryə, Sığı zoə sığimbən az...

Təyli mandəm ya de bonəm, Bıkıştən, bə zəmin bınən, Azən qıləy sığı bınəm, Sığı zoə, sığimbən az...

Çımı ğəbi sığon bəy şin? Nımande, zəminiku beşin. Çımı ğəbi sığon şin, Sığı zoə sığimbən az...

Mandin, dashordə mandin, Çanqə, dasondə mandin, Çəşə arsondə mandim Sığı zoa sığimbən az...

Redaksiyə Heyəti

Письмо из Эстонии

Из писем читателей "Толыши Садо"

Дорогой "Толыши Садо"!

Пишет Вам Мирза Гасимов из Эстонии. Я родился 10 января 1995 года в г. Таллинн - столице этой небольшой европейской страны. Родители мои родом из Астаринского района Азербайджана, а именно отец из Селекерана (Селакон), а мама из Арчивана (Арчон). Наш город славится многонациональностью: наряду с местными, здесь проживают представители очень многих национальностей, в т.ч. более 150 талышских семей. Представители этих национальностей создают свои культурные общества в составе Международного Союза Объединения Национальных Культур "Лири". Сюда же наряду с 36 национально-этническими организациями, входит и Общество "Hashiya Tolish" ("Солнечный Талыш"), которым руководит мой отец -

Юный футболист Мирза Гасимов (игрок под номером 8) показывает свое мастерство в матче

Ведущая:
Талышская песня
"Толыша Кина".
Поэт Мирза
Гасимов

Идрис Гасимов.

Я учусь в 9-ом классе в школе № 45 Таллинна. Наряду с учебой, я занимаюсь спортом, в частности, уже 8 лет играю в футбол. В настоящее время выступаю в юношеской сборной Эстонии (U-16) по футболу. Недавно по приглашению молодежной сборной Азербайджана я около недели был в Баку и участвовал в дружеских матчах.

Несмотря на то, что спорту уделяю большую часть своего свободного времени, мне приходится также участвовать в культурной жизни Общества

"Hashiya Tolish", где вместе со своей сестрой Фатимой, которая учится в 3-ем классе, поем и танцуем под талышскую музыку. Вся моя семья - папа, мама, я и сестра с интересом изучаем язык, историю, культуру и традиции нашего народа. Свободно владею тремя языками - талышским, эстонским и русским, и средне - азербайджанским и английским.

Горжусь тем, что я - Талыш и думаю, что человек не должен забывать свою национальность, язык, культуру и историю предков. Надеюсь, что если даже стану известным фут-

Фатима Гасимова репетирует талышские танцы

болистом, я достойно буду представлять не только свое страну Эстонию, но и свой древний народ - Талышей.

Желаю всем читателям и редколлегиям газеты "Толыши Садо" удачи во всем. ИншаАллах, газета "Толыши садо" будет известна во всем Мире.

Мирза Гасимов.,
г. Таллинн, Эстония

От редакции. Пользуясь случаем, редколлегия "Толыши Садо" от всей души поздравляет нашего юного друга с Днем Рождения и пусть исполнятся все его заветные мечты!

TALIŞ DILI - HİND-AVROPA DİL AĞACININ ÇƏRDƏYİ, KÖKÜ VƏ YAXUD ANASI-2

(əvvəli ötən sayımızda)

Allahın adı ilə

Ötən saydakı yazımızda dilin ilkin yaranış mərhələsindən söz açmışdıq. Belə ki, ailə icması vaxtındakı dövrünə qədərki zamanı azda olsa

nəzərinizə çatdırmışdıq. Bu mərhələdən sonra dil bəşərin inkişafı ilə birgə addımlamalı idi. Necə bəşər artır və yeni-yeni inkişaf mərhələsi keçir dil də insanın öz içindən doğularaq, onunla birgə onun ifadə təminatını ödəyir. İlk yazımızda insanın vəhşi təbiətdən qorunmasından doğan həyəcanın məhsulu olan ifadələrdən danışmışdıq. Get-gedə bu tələbat daha da artırdı. Bunun nəticəsində bəşər ovladının təbiətin ona anlaşılmayan hadisələrindən qorunması üçün fəvqəlgüvvəyə tapınma hissi meydana gəldi.

Buna da biz inanc hissi deyirik.

İnanc hissi və onu ifadə edən sözlərin doğuluş zərurəti:

Talış dilində Tanrı məfhumu Hu(do), Xı(do), Zə(r) kimi ifadə olunur.

Allahın Hu adı insanlarda demək olar ki, ilk insan inancı dövründən yol gəlir. Bu ad 124 min Allah elçisi (dostu olan) peyğəmbərlərin (Zərdustların, Zər-Allahın adlarından biri, dust isə dostu deməkdir, yəni Xəlilullah, Həbibullah) hamısının dilində səslənmişdir. Hu (Allah)-do yəni hər şeyi əvəzsiz olaraq verən.

Hudo talış dilində Xıdo kimi də işlənir.

Dedik ki, bütün peyğəmbərlər Zərdustdur. Yəni Zərin-Allahın dostu adlanırlar. Bəzən Zərdust deyəndə yalnız müqəddəs Avesta (Avestanın hərfi tərcüməsi: Av-əv-O, hesta-hestə-vardır, yəni O vardır) kitabını Xəliq tərəfindən insanlara çatdıran Spitama yada düşür. Bu heç də belə deyil. Müqəddəs Avesta vəyhini alan Spitama da 124 min Zərdustdan biridir. Onun adı Sipitum, yəni ağ toxum, ağ adam, ari irqinə mənsub olan şəxs deməkdir. Atasının adı Purişasp, yəni atı çox olan, anasının adı Doqdo-Dodo, yəni Süd verən olub.

Bunlar hələ sonrakı söhbətin mövzusu olacaqdır.

Gəlin qayıdaq ilk insan inancından doğan Zə (r) sözünə və ordan yolumuza davam edək.

Lakin ilk olaraq Z hərfi ilə başlayan sözlərə qısa bir nəzər yetirək:

Za- pöhrə, davam
Zı- böyük, odlu
Zə- özək, ilk, əzəl
Zu- iti, sürətli
Ze- naxış, yaraşlıq
Zə- güclü, baş, böyük, işıq, nur
Zi- bağlı, tumurcuq, ilk
Zü- güc, qüvvə, yenilməz

Allahın sifətlərindən bəhs edən bu sözlərdən biri olan Zə (r) sözü üzərində bir az duraq.

Zər sözü Avestada Zərvan və ya Zərvon kimi işlənir. Zər bildiyimiz kimi Allah deməkdir, bəs "von" əlavəsi nə deməkdir? "Von" sözü Talış dilində yiyə, sahib, yaradan və idarə edən mənasını verir. Bunlara əsaslanaraq Zərvon sözünün açmasını verə bilərik; Zərvon- Böyük, güclü, işıqlı, nurlu və kainatı yaradıb idarə edən, onun şəriksiz sahibi, mütləq və vahid olan ali Varlıq anlamındadır.

Adəmdən belə, bayaq dediyimiz kimi, inanc mövcuddur. Bəşərin tapındığı Xəliqindən xilqətə göndərilən 5 haqq kitabın hamısında yer kürəsində insanların mövcudluğunun Adəm və Həvvadan başlandığı qeyd olunur. İlk insanlardan danışarkən onların adlarının mənasını açma-

saq yazımız natamam olardı, ona görə də biz ilk insanların adlarına nəzər salaq.

Adəm-Odəm- İoma, Həvva-Hovva-Hova, demək İoma və Hova. İoma- birinci gələn, Hova-dişi deməkdir.

Bax burada yenə hər bir yaranmışın inkişafı, artımı üçün lazım olan iki əks qütbün mütləq mövcud olması və bir vahiddə birləşərək inkubasiyon mərhələ keçmə vacibliyi yada düşür.

Buna misal: Bir qozun içində iki ləpə-biri Adəm, biri Həvva, arxadan eyni, öndən fərqli.

Qeyd etmişdik ki, Talış dilində saitlər hər hansı bir samitlə birləşən kimi iki səslili müstəqil mənə kəsb edir.

Məs: A səsi. Bu səsin-saitin qarşısına və ya sonuna samitləri bir-bir qoymaqla bu prosesi müşahidə edək.

A səsi:
Ba- yüksək
Va- qar
Da- on
Sa- yüz
Na- qabaq
Ka- köpük
Za- pöhrə
Ta- acıq, geyim
La- yuva, yumşaq
Az-mən
Ar-abır, həya
Və s, və i a.

O : səsi:
Bo- qardaş, yük
Vo- yel
Do-ağac
So- həyat
No- yeni
Ko- iş
Zo- rüşeym, erkək
To- tay, qat
Lo- insan, qarğa, layla
Ov-su
Və s, və i a.

Ə səsi:
Bə-qapı, çöl
Və-ön, qucaq
Də- yarpaq, dərə
Sə-baş, təpə, üst
Nə-dişi
Kə-ev

Zə-güclü, baş, böyük, işıq, nur
Tə-vahid, boş, alın
Lə-zərif, yumşaq
Əv-o

Elə bilirəm ki bunun bütün saitlər üzrə belə olmasından ötrə çox uzatmağa ehtiyac yoxdur.

İndi də Talış dili ilə Müqəddəs Avestaya qısa bir nəzər yetirək.

Avestadan bir parça (olduğu kimi) :

Zərvan-(Hu) İomaya deyir:

Ha İoma, bumi biya dəbəbaste.

Ha İoma, bıbar bə koçonə-

Dovo qerem pasono,

Dovo qerem bızono,

Dovo qerem aspono,

Dovo qerem qoono

Dovo qerem sıpono,

Dovo qerem kıtono,

Dovo qerem kajəlo, varano, və s, və i a.

Bu da Avestadan digər parça:

Həməzor, həmə ruşnə aşı boti həməzor.

Həmə çəki boti həməzor.

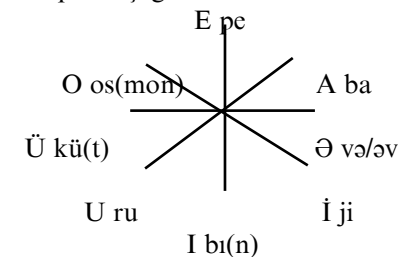
Tı doə huri mijdə hərəye, huri mijdə omə şə sipindon həməzor. Bəti bardə

roon otəşon həməzor. İştı fərəvəşə aşıon həməzor. İştı din-vəhon, mijdəyəsnon həməzor. İştı kuon-haft kişvər zəmin ki po doə vahidin.

Peyo iyo tıkə voşon ki bəvoy vahidin. Mijdəyəsnon, astovən, avə emə avərüşnon həməzor.

Mən elə bilirəm ki, qədim Avestadan olan bu parçaları anlamaq bu gün də müasir talışlar üçün su içmək kimi bir şeydir.

Bundan əlavə Talış dilində saitlərin işarələr üzrə xüsusi məqamı var ki, bu məqamı aşağıdakı sxemdə verirək

Bizim açdığımız mövzunu izləmək istəyənlər üçün deyə bilərik ki, bu tükənməz mövzu hələ çox davam edəcəkdir. İzləyin və fikirlərinizi bildirin.

Əli Nasir

(Ardı gələn sayımızda)

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Rəyasət Heyətinin Terminologiya Komissiyasının nəzdində adlar və soyadlar üzrə komissiyası Azərbaycan soyadlarının yeni seçim sisteminin təsdiq edilməsi haqqında qərar verib.

Bu barədə APA-ya Komissiyanın sədr müavini Sayalı Sadıqova bildirib. Onun sözlərinə görə, soyad sonluqları ilə bağlı qərar 6 bənddə əksini tapıb. Soyadların yeni seçim sisteminin tətbiq edilməsi barədə qərara əsasən, soyad sonluqları aşağıdakı yollarla düzəldə bilər:

1. Valideynin mövcud soyadını bildirən sözün kökünə və ya soyad tərkibinin hər hansı bir tərkib hissəsinə, soyad üçün seçilmiş hər hansı bir sözə hansı cinsə mənsub olmasından asılı olaraq -oğlu və -qızı soyad sonluğunun artırılması vasitəsilə. Məsələn, Ağaoğlu Rəşid Ağə oğlu.

2. Valideynin soyadını bildirən sözün kökünə və ya soyad tərkibinin hər hansı

Soyadların dəyişdirilməsini AMEA təsdiqlədi

tərkib hissəsinə, soyad üçün seçilmiş hər hansı bir sözə -lı, -li, -lu, -lü şəkilçisinin artırılması vasitəsilə. Məsələn, Aydın Şəfəq Şair qızı.

3. Valideynin soyadını bildirən sözün kökünə və ya soyad tərkibinin hər hansı bir hissəsinə, soyad üçün seçilmiş hər hansı bir sözə heç bir leksik və qrammatik vasitə artırılmadan. Məsələn, Bəhrüz Soltan Baxış oğlu.

4. Valideynin soyadını bildirən sözün kökünə və ya soyad tərkibinin hər hansı bir hissəsinə, soyad üçün seçilmiş hər hansı bir sözə -gil və ya -soy şəkilçisinin artırılması vasitəsilə. Məsələn, Azərsoy Turab Əhməd oğlu. Bəhrəngil Diləfruz Ziya qızı.

5. Valideynin soyadını bildirən sözün kökünə və ya soyad tərkibinin hər hansı bir hissəsinə, soyad üçün seçilmiş hər hansı bir sözə -zadə soyad sonluğunun artırılması vasitəsilə. Belə sözlər bir vuruğu ilə deyilir və mürəkkəb söz kimi bitişik yazılır. Məsələn, Dadaşzadə İlqar Dadaş oğlu.

6. Soyad seçimi zamanı titullu bildirən xan, bəy, eləcə də hacı, əfəndi kimi sözlərdən soyad yaratma vasitəsi kimi istifadə tövsiyə edilmir.

Qərara əsasən, soyadların yeni seçim sisteminin təsdiq edilməsi və tətbiq olunan tövsiyələrin 2011-ci il yanvarın 1-dən başlayaraq yeni doğulanların soyad seçimi zamanı nəzərdə tutulması haqqında müvafiq dövlət qurumları qarşısında vəsatət qaldırılıb.

Qərarı AMEA prezidenti Mahmud Kərimov imzalayıb.

Tolışi Sədo

№ 6 (114) 16 yanvar 2011-minnə sor

OXOMİNƏ SƏHİFƏ

TOLIŞİ FOLKLOR

Şonəpəpü həxədə əfsənə

ƏLİ NASİR

PAPOK (POKƏ PA)
(PAPOK-BABOK-BABAK-BABƏK)
ROSTƏBASTƏ

Vindedon çı cürə ıstibom ka be,
Əv nəbəy neçiyon minışon ha be.

Qətişə rostış kay çı Papoki kəş,
İsət vəşşimone, biyən hardı-həş.

(əvvəlş navonə nomrədə)

5-minnə sigit

1-minnə dagit

Bərimandi quş doy bəçəy bı votəy,
Çəşarsış çan kərə çəşono be təy.

Votışe: Çok perəxəş, ha şinə boyli,
Bəpe ro ka nəbəy de şəvi, coyli.

Peşo cığın-çəğin kaşone vot-voj,
Cəvidoni karde ıstə piyəy oj.

Votışe zişanqoku de Həsəni bom,
Bomiro Papoke həni əçəy nom.

Bə çımı dıl əçəy pokəti niştə,
Kali ime çımı fiki səkiştə-

Vəsse bandonədə cəvniye qələ,
Piyədəmə əy bobəm bə Barzə gələ.

Bərimandi vote: Be əy çiç bəkam?
Bə kovrə əv bişo azən kuç bəkam.

Cəvidoni vinde koon osəye,
Votışe bışamon, vırəmon veye.

Papoki çiç hestbe jəşe bə asbon,
Saru ben çı diyku peçəşdə, qon-qon.

Dı bandon miyonə, qəp je-je şin-şin,
Şəvo tikəy şəbe bə Barzi rəsin.

İzoh: Barz-Bazz-Bəzz-İsətən bı gələ Bəlləbirədə
(Lankon) Bozə gələ, Bazə gələ, Barzə gələ
votedən.

2-minnə dagit

Çiyəy diyəroku çı "Simorği lon",
Haco vəşədəbə Barzi şombəlon.

Beşe bə çəvon nav gələ sərbəzon,
Qırdə be bə i co çı Barzi xızon.

Cəvidoni qəp jəy bəştə sə oməy,
Nişonış doy Papok: Minnətdom az bəy.

Peş harde qırdə ben bə Papoki sə,
Bə tənburə quş doy xos bəbe ısa.

Tənburəş çı şəyo bekardeşə əy,
Binoş kay şin-şini bə tənburəş jəy.

Binoşon kay hande gələ əhandon,
Çı tənburə sədo peş be bə bandon.

Xəyli şəvniştəşon kay ivrədə, şo ben,
Şəvi i nimədə bo hite co ben.

Hakanə zuzedən şəğolon, çukon,
Handən bə gəstonə peşinyə sukon.

3-minnə dagit

Ğələ xıyə kardə, hanədəy məhol,
Sipon dərivedən iyo-vəy kol-kol.

Jı şe dənıvarde osıve osmon,
Həşi çı Kaspiku osə be qon-qon.

Jo bızın ovədə otəş bə voşnə,
Dəvətiə bə gələ çı həşi ruşnə.

Ğələ pobın xoli de toşə dıyo,
Har vırəş bə oşko çiyədə çıyo.

Handedən doonsə kəşəni kijon,
Çiyedən iyo-vəy tolişi kujon.

Xəyli diyəş kay bə Vazəru zori,
Bandon miyonədə mandə bə mori.

Həmoədə dı xışmi ru bedə, əho,
Firsədə xolisə bənə əjdəho.

Toliş çı xose bən, çı rəçine bən,
Vətən bo insoni çənə şine bən.

Kaspi kənoədə i çanqə vıle,
Əçəy handə kijon həmə bılbiə.

Bımədə çı jiyo iqlə merd çıye

Qıləy hest be, qıləy ni be, gədi-
mə əyyomonədə iqlə Tolişə diko
qıləy vəyü jiydəbe. In vəyü ham ı-
tə gəşəngəti, haman ıstə ağı, əxla-
qi-isməti ve məşhur be. Əyko əxtə
məhbubəti, həyo-abur hest be ki,
vindəkəson əy Xıdavandi-ələmi in-
soni simoədə bə Tolişə zəmin vi-
ğandə mələk hisob kardəbin.

Bə Tolişoston əvəsor oməbe.
Kül-çəşənbə, Nəvüzə idon dəvone
bəpeştə divojon hiyonədə, tükəna-
də dəştə koon məşğul bin. Vəyü hə-
sı, həsüə iyən şüə həmmə kəyko şə-
bin. Əv yali (cayli) mandəbe. Kə
koonoş qırdə oroxni. Hələ bə çəştə
ve mandəbe. Vəyü fik kəşe ki, de
toşə kəy odəmon oqarde ıstə səy
bışıştı. Lozim bə şeyon hozəş ka, kəybəş
edo, binoş karde ıstə siyo
müəxolon okarde. De şonə səy randedəbe.
Məzın, vəyü kəybə cəftə
dıləko jəy yodiko bekardebən. Əçey
həsüə çiçirosə bə kə oqardədə.
Kəybə okardəcəğin vəyü sə rost kardə
həsüə vində. Ə vaxt şonə çəy
səyko bedə. Həsüə rə bə peş şədə,
kəybə edoydə. Əncəx bəbolə və-
yü, jıqə bızın, hışk bəbe mandəbe. Əv
çandibəçəndi bəştə omdə. Xə-
colətiko əçey ranq sı bəbe. Əv çok
zındəbe ki, nə həsüə, nə həsı, nə
şüə bəy hiççi nibəvoten, tohnə nibəjen.
Vəyü fik kəşe ki, həni bə hiç
kəsi çəşəvə beşe nibənə. Dəstonəş
rost ka bə Xıdo dərqoh, lovəş ka:
- Ey Xıdo, tı mini bə iqlə pərəndə
peqordon, az bıpərim, çı məholi-
ko düəro bıbüm.

Xıdo əv məsə. Vəyü bə qıləy ranqinə
kijə peqardə, şonəən əçey
səyko... Ərūjnəko ə kijə nom - "Şonəpəpü"
ye.

Nəqli bə gələmsəkəs,
Heybət Həbibə (Ostoro, Şüvi di)

Boy ım badə bijənamon bə analoqış mibə xəlği səğliği:
bəy peniştəş, ləğə ekudəş, dijon doydəş,
əv ijən botino de sırəçəkəni
dəsəçəkə jeydə...

Karikatura müəlif:

Mətləb Dadaşov (Mado di., Masali)

Əbdulrza Əhmədov

Həx-nohəx

İ ruj Həx bə Nohəxi
Vote: Boy dumo Həxi.
Bə hiç kəsi du məvot,
Sıxani rosti bıvot.
Bə har kəsi şər mağand,
Duədə davo eməğand.
Duston məjən bəyəndi,
Deşmen nıbun dəyəndi.

Çanə votışe Həxi,
Xoş nome bə Hohəxi.
Ha vote-vote imon,
Omeyn beşin bə divon.
İyo ve heyso-bəhs be,
Çı Həxi votəy nıbe.
Həx vote: Həx cəmine,
Az həxim, həx demine.
Nohəx vote: Həx azim,
Az har koədə səbarzim.

Hohəxi jığə karde,
Həxi həx iyo marde.
Nohəxi ve vote du,

De du iyo oməy zu.
Sıxan ve barzi-kirt be,
Həxi həx dıləhırd be.
Çə divoni hıkmiku
Həxişon qəte de zu,
Dənışone bə zindon,
Nohəx mande bə biton.

Esə zınəme həni,
Ko de qəvi votəy ni.
Zirəkəti koy bardə,
Harko jığə dəvardə.

Təsisçi :
Respublika Talış Mədəniyyət Mərkəzi
və

Novruzəli Məmmədov

Baş redaktor: Hilal Məmmədov

Məsul katib: Rafiq Cəlilov

Redaksiyanın ünvanına göndərilən
əlyazmalar müəlliflərə qaytarılır
və mətnlərə rəy verilmir.
Faktlara görə yalnız müəlliflər
məsuliyyət daşıyırlar.
Müəlliflərlə redaksiyanın mövgeyi
uyğun gəlməyə bilər.

Qəzet Ədliyyə Nazirliyində
qeydə alınmışdır.
Qeydiyyat №: 959
Tiraj: 500
Tel.: +99450 559-40-63
+99470 909-85-90

E-mail: toloshi_sado@mail.ru
E-mail: hilalmamedov@yandex.ru
E-mail: rafiqcelilov@mail.ru

Qəzetimizin elektron variantını
www.talish.org saytında oxuya
bilərsiniz.